

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на

Йордан Василев Йорданович,

редовен докторант по Философия с преподаване на английски език

към Философски факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“,

на тема: *„У. Бек и З. Бауман за съвременното общество“. Основни констатации и специфичен принос*

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

в професионално направление **2.3. Философия**

от доц. д-р Силвия Кръстева, ЮЗУ „Неофит Рилски“

Дисертационното изследване на Йордан Йорданович поставя проблема за актуален и отчетливо построен философски дискурс за рефлексията, оценката и моделирането на процесите в съвременното общество, но и само по себе си това изследване представлява такъв дискурс. То изгражда сложен и категориално разслоен диалог и теоретично надграждане между концепциите на двама фундаментални социални философи на нашето време – Улрих Бек и Зигмунт Бауман. Това е интересна и философски експериментална задача – проекцията, обглеждането на съвременните социални, политически и екзистенциални процеси да се конструира в полето между двете основни оценъчни визии за настоящата епоха – глобализацията и рисковото общество. И да се провери и демонстрира онтологията, етиката, аксиологията, политическата и социалната платформа на случващото се в 21-и век.

Дисертацията, в обем от 197 страници, е построена в това отчетливо сравнение на двете социално-философски концепции в хода на анализа, а в общата конструкция предлага категориална мрежа, която да обходи и да удържи ключовите категориални позиции на търсената цялостна, обща платформа за осмисляне на настоящата епоха. Затова и главите са осем, по ключови категориални ядра на проведения сравнителен анализ. Библиографията наброява 141 източника, на английски и български, базови и представителни по тематиката, винаги въведени в хода на анализа диалогично и като оживен дебат между авторите, което дава наистина постмодерния ефект и жизнен заряд на изложението.

Приносните моменти на дисертацията са формулирани и насочени тъкмо към това изграждане на категориалната мрежа от концепти и модели, даваща нашето разбиране и оценяване на настоящата епоха. Й. Йорданович подхожда систематично, откъм позиционирането и дефинирането на ключовите термини и техният концептуален генезис. Детайлно са изяснени и са диалогично поднесени концептуалните подходи към рамкирането на Модерността и Постмодерността. Й. Йорданович конструира сложния и нееднозначен преход към постмодерната ера, като постепенно изгражда цялостната визия за процеси, водещи до флуидна, фрагментирана, хаотична де-конструкция на модерното, но това означава, че трансформацията засяга дълбоко социалната тъкан и най-вече икономическите модели на епохата, идеите за социални и политически взаимоотношения, формирането на личностното и за проектирането на живота и жизнения свят на всеки. Й. Йорданович проследява как тези процеси постепенно се отливат в идеята за новото съдържание на постмодерната епоха, ново спрямо модерността – а това са процесите на глобализацията, с концептуализацията на З. Бауман, нещо, което човечеството за пръв път изживява. Над-националното структуриране на икономиката, на социалния и политическия живот, но и същевременно тясно индивидуалното, отделящо всеки и изтласкващо го към неопределена и винаги променяща се позиция, са тъкмо сложните и противоречиви тенденции вътре в реализирането на новия социум. Й. Йорданович насочва това ново разбиране за състоянието на съвременното общество към дълбоката му вътрешна тенденция на несигурност, неопределеност, дори катастрофичност, които У. Бек концептуализира като световно рисково общество. Всъщност тук бих поставила към докторанта казуса за разрешаване – дали настоящото развитие на човечеството, с глобалната тенденция вътре в неговия ход и с постиженията му и продължаващите социални и политически трансформации, остава в измеренията на постмодерното, дали не прохождаме вече към очертанията на една нова епоха и световно състояние?

Й. Йорданович извежда основния въпрос за онтологията на глобалното, за новите дименсии на глобализиращия се свят. Тук аналитично и интересно са изведени моментите и паралелите в концепциите за технологиите, за новото разбиране за пространство и време, за раждане на термините „социално пространство“, нулево време, като тази все по-ускоряваща се тенденция на скъсяване на времето, на дигиталната комуникация, на връзката и преходите между планетарно, национално, локално и интимно-лично, на глобалната реалност и същевременно на *хабитата*, на собствената обитавана реалност.

Й. Йорданович формира философския дискурс и за появата на глобално съзнание, на новото съзнание на човека от късната модерност. Тази категориална мрежа се води от дебата за разбирането за човечество, за себе-идентичността на отделния човек, за появата на постмодерен и глобален етически дискурс, включващ и политическите разбирания и проекти, накрая и за интимния свят на постмодерния и на глобализацията се човек. Изключително интересен е централният, според мен, въпрос за етическия проект на късната модерност, за констатирания огромен дефицит на морал, на етически и ценностни ориентири. Това е чудесно изведено от докторанта в анализа на консумеризма и проекциите за социалната роля и възможности на човека от късната модерност. Й. Йорданович представя проблемната зона за „универсалния морал“, с изявлението на З. Бауман, че постмодерността „възражда“ въпроса за етическите норми и необходимостта от „глобален закон“, само че дебатът преминава по тематичната линия откъде ще произлезе този закон и как да не заличи виждането за основата на моралното – отношението към Другия. Поставени са рамките на етическия дискурс – „моралния микро-свят“ на индивида и макро-рамката на универсалната етика, която да даде основа на една глобална етика. Тук искам да поставя втора проблемна зона към дисертационното изследване: има ли нужда зараждащото се „глобално съзнание“ от нова етическа и ценностна платформа, върху каква конкретика биха се основали общата насоченост и формулировка на един такъв „глобален закон“ и дори глобална конституция на етичността в настоящата епоха.

Още повече, че екзистенциалният хоризонт и конкретният жизнен свят на човека от настоящата епоха се характеризират, както Й. Йорданович чудесно извежда, с изключително негативни нагласи към въпросите за щастието и качеството на живота в постмодерността. Тук чудесно е представен дисбалансът на етическите основи: усилената до краен предел индивидуализация води до пълна липса на емпатия, до „нарцисизъм“, до проекцията единствено на „материална задоволеност“, свързана с консумацията. Й. Йорданович показва резултата от тези тенденции в социалния живот – разпадат се старите структури и разбирания за семейство, партньорство, дори национална държава. Липсата на защитаващи индивида общности и на общности, към които той да принадлежи, подриват вярата дори в политическите институции с традиции в демократичните общества, това ще доведе ли до ново гражданско общество, до „космополитна демокрация“, която да реши проблемите за защитата и за екологичните и социални опасности пред съвременния свят. Й. Йорданович извежда излезлия на преден план въпрос за „идентичността“, като траектория на решението на У. Бек за

„втората (глобална) Модерност“, която е призвана да извърши „смяната на парадигмата“ за успешното „отпътуване към непознатия свят на глобалността“.

Представеният автореферат отговаря на дисертацията. Нямам съвместни публикации с докторанта.

Предвид успешно разгърнатата категориално и компаративно философска дискурсивност в осмислянето на съвременния свят в дисертацията на Й. Йорданович и изведените и аргументирани евристични приносни моменти в нея ще гласувам убедено „ЗА“ присъждането на образователната и научна степен „*Доктор*“ на Йордан Йорданович за неговата дисертация на тема: „*У. Бек и З. Бауман за съвременното общество*“. *Основни констатации и специфичен принос.*

25.04.2023 г.

Доц. д-р Силвия Кръстева